
Uloga njemačko-francuskoga odnosa u oblikovanju "Europe obrane" u 21. stoljeću

JELENA RADIĆ¹

Sažetak

Glavni zadatak institucionaliziranog i pravno obvezujućeg njemačko-francuskog odnosa u 21. stoljeću jest na obrambeno-sigurnosnom području potvrditi svoju ulogu "motora europske integracije", što je osnovni preduvjet za najavljeno pretvaranje EU u "Europu obrane". Tek posthladnoratovski sukobi u neposrednom okruženju EU natjerali su dvije zemlje na zaključak da bez vlastitih europskih obrambeno-sigurnosnih kapaciteta EU ne samo da ne može osigurati svoju stabilnost i sigurnost, već ne može igrati niti značajniju vanjskopolitičku ulogu. Dvije su se zemlje kompromisno složile oko uloge SAD-a u Europi, a kada su za svoje "europske" obrambeno-sigurnosne inicijative pridobile i Veliku Britaniju, otvoren je put stvaranju europske obrambeno-sigurnosne integracije. Potrebno je još da Njemačka, čija je obrambeno-sigurnosna politika u proteklih desetak godina doživjela mijene, zahvaljujući kojima ravnopravno s ostalim saveznicima sudjeluje u akcijama out of area, dovrši profesionalizaciju svoje vojske kako bi mogla spremna sudjelovati u rješavanju novih vrsta kriza u Europi te kako bi omogućila realizaciju odluke o stvaranju europskih interventnih snaga. Samo na taj način njemačko-francuski odnos će potvrditi svoju ključnu ulogu u jačanju EU njezinim pretvaranjem i u "Europu obrane", što će istodobno omogućiti realizaciju novog posthladnoratovskog višeg zajedničkog interesa dvije države, koji se sastoji u otporu prividno unipolarnom svjetskom sustavu s dominacijom SAD-a.

Ključne riječi: Njemačka, Francuska, obrana, sigurnost

Europska unija je, nakon što je realizirala gospodarsku i monetarnu uniju te nakon što je imenovanjem visokog predstavnika za zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku EU (ZVSP) dobila i svoj "pozivni broj", krenula u 21. stoljeće opremljena mandatom za svoje pretvaranje i u

1 Mr. sc. Jelena Radić je djelatnica Ministarstva unutarnjih poslova RH.

"Europu obrane". Poučena iskustvima prikupljenima tijekom pokušaja rješavanja sukoba u bivšoj SFRJ u posljednjem desetljeću 20. stoljeća, EU je na svom posljednjem sastanku na vrhu u 20. stoljeću² odlučila ustrojiti vlastite oružane snage i tako produbiti integraciju na području na kojemu je do sada najsporije napredovala — obrambeno-sigurnosnom. Važnu ulogu u donošenju te odluke, kao i uvijek u donošenju svih važnih europskih odluka, odigrao je "njemačko-francuski motor", koji je prethodno kompromisom kao najvažnijim instrumentom svoje suradnje riješio međusobne nesuglasice, iako za sada samo djelomično, zbog čega se njemačko-francuski odnos tek treba dokazati kao "motor europske integracije" na obrambeno-sigurnosnom području. Naime, Njemačka i Francuska su kompromisno riješile nesuglasice u svezi s ulogom SAD-a u Europi, ali još uvijek nisu otklonile sve razlike u svojim obrambeno-sigurnosnim koncepcijama.

Što je njemačko-francuski odnos?

Njemačko-francuski odnos nije tek uobičajeni bilateralni odnos između dvije države međunarodnog sustava, već je to svjesno institucionalizirani odnos između dvije države, zasnovan na pravnoobvezujućim sporazumima i dogovorno utemeljenim zajedničkim tijelima za suradnju na svim područjima državnog djelovanja, kako na onom kulturno-obrazovnom i gospodarskom, tako i na vanjskopolitičkom i obrambeno-sigurnosnom. Temelj tog odnosa je Elizejski ugovor, koji su dvije države potpisale 1963. u Parizu, a izvorni motiv mu je bio ostvariti pomirbu između dvije u prošlosti stalno sukobljene zemlje. Upravo s obzirom na tradicionalna neprijateljstva, dvije zemlje su već tijekom hladnog rata dostigle iznenađujuću razinu suradnje, čime su pružile dokaz da institucionalizacija suradnje ne samo što onemogućuje međusobne sukobe, već upravo suprotno, omogućuje prosperitet. Međutim, ne smije se ispustiti iz vida da je dvije zemlje, osim političke volje za pomirbom, povezivao i jedan viši zajednički interes — bila je to hladnoratovska "istočna opasnost", zahvaljujući kojoj su Njemačka i Francuska prvi put u povijesti imale zajedničkog vanjskog neprijatelja, a nisu to više bile jedna drugoj.

Napredak njemačko-francuske suradnje tekao je paralelno s napretkom integracije, doduše u doba hladnog rata samo Zapadne Europe, jer je s jedne strane "europsko vezivanje" Njemačke olakšalo Francuzima da prihvate pomirbu s Njemačkom, a s druge strane je njemačko-francuski odnos ubrzo preuzeo ulogu "motora europske integracije", iako je zapadnoeuropsko integriranje i Njemačkoj i Francuskoj bio, ustvari, samo sekundarni cilj za ostvarivanje njihovih primarnih ciljeva. Naime, Francuska se sama nije osjećala dovoljno snažnom, pa se odlučila kontrolirati

2 Održan je u prosincu 1999. u Helsinkiju.

i "vezati" Njemačku u jednom širem, zapadnoeuropskom okviru. Uz pomoć njemačke gospodarske snage željela je ojačati svoju gospodarsku osnovicu, a zapadnoeuropsko integriranje bilo joj je potrebno i radi prevladavanja potpune podređenosti lideru tadašnjeg zapadnog bloka SAD-u, na koju nije željela pristati zbog svog osjećaja veličine i poslanja. Njemačka je pak dobrovoljnim pristankom na "europsko vezivanje" željela spriječiti svoju ponovnu izolaciju, rehabilitirati se, omogućiti si barem reducirano vanjskopolitičko djelovanje rasterećeno strahova i nepovjerenja europskih susjeda, a smatrala je i da će u širem zapadnoeuropskom okviru lakše realizirati svoj vitalni interes, naime ostvariti nacionalno ujedinjenje.

Hladnoratovska obrambeno-sigurnosna suradnja

Već je Elizejski ugovor predvidio redovite tromjesečne sastanke ministara obrane dviju zemalja, te dvomjesečne sastanke načelnika glavnog stožera francuske vojske i glavnog inspektora njemačkih oružanih snaga. Godine 1982. održan je i prvi njemačko-francuski sastanak na vrhu na temu obrane i sigurnosti, te je osnovana njemačko-francuska komisija za obranu i sigurnost zadužena za vojnu i političko-stratešku suradnju, te suradnju u proizvodnji naoružanja. Istodobno su predviđeni i dogovori o zajedničkim vojnim vježbama i osnivanju Njemačko-francuske brigade. U realizaciju dogovora dvije su zemlje dijelom krenule 1987., kada je održan prvi zajednički seminar za njemačke i francuske časnike u Parizu, prva zajednička vojna vježba, a Njemačko-francuska komisija za obranu i sigurnost pretvorena je u Njemačko-francusko vijeće za obranu i sigurnost, koje se od tada sastaje dva puta godišnje, uoči redovitih njemačko-francuskih sastanaka na vrhu. Međutim, hladnoratovska obrambeno-sigurnosna suradnja ostala je uglavnom na razini simbolike.

Glavni uzrok tome bile su različite obrambeno-sigurnosne koncepcije dvije zemlje, kao posljedica različitih povijesnih iskustava. Francuska je iz drugog svjetskog rata izašla doduše kao pobjednica, ali je zbog doživljene ponižavajuće okupacije za koju je okrivljavala svoje ratne saveznike nakon drugog svjetskog rata krenula u razvijanje autonomnih obrambenih kapaciteta za globalno djelovanje u rasponu od konvencionalnih do samostalnih nuklearnih snage (*force de frappe*). Od sredine 80-ih Francuska posjeduje i Snage za brzo djelovanje (FAR), a zbog svojih ranijih kolonijalnih veza ima dugu tradiciju globalnog ne samo političkog, već i vojnog djelovanja.³ U Drugom svjetskom ratu poražena Njemačka je

3 Francuska drži u Africi, koju smatra svojom privilegiranom zonom ili čak rezerviranom domenom, stacionirane tisuće francuskih vojnika, iako joj se zbog toga prigovara da je "žandar Afrike" i da provodi neokolonijalističku politiku nakon što se prije više desetljeća službeno odrekla kolonijalističke politike.

izvukla poučak da joj primjena sile ne donosi dobro te se okrenula pacifističkom idealizmu. Osim toga, pravo na posjedovanje vlastitih oružanih snaga dobila je tek ulaskom u NATO 1955., ali su njemačke oružane snage bile čak i u mirnodopsko vrijeme potpuno integrirane u NATO, nisu imale glavni stožer niti mogućnost samostalnog donošenja strateških planova, a služile su isključivo obrani nacionalnog teritorija i obrani savezničkog teritorija od napada s istoka. U nuklearnom pogledu Njemačkoj su postavljene ne samo povijesno uvjetovane društveno-političke,⁴ već i međunarodno-pravne granice,⁵ a osim toga opravdano je strahovala da bi upotreba nuklearnog oružja zbrisala s lica zemlje Njemačku kao potencijalnu nuklearnu bojišnicu tijekom hladnog rata. Stoga se Francuska opredijelila za unilaterano, nacionalno, a Njemačka za multilaterano rješavanje obrambeno-sigurnosnih problema u, zbog američke nuklearne garancije, uskoj vezi sa SAD-om.

Posthladnoratovske promjene

Posthladnoratovski nestanak "istočne opasnosti" imao je za posljedicu izostanak ideološkog zajedništva zemalja članica Zapadnog bloka, kojemu su i Njemačka i Francuska pripadale tijekom hladnog rata, što je omogućilo emancipaciju zemalja članica bloka u odnosu na SAD kao bivšeg lidera bloka, koji je preko NATO-a, uz izuzetak Francuske⁶, bio jamac europske sigurnosti. S druge strane, isti razlog je omogućio i renacionalizaciju interesa država članica bivšeg Zapadnog bloka, što je pojačalo postojeće razlike u vanjskopolitičkim, gospodarskim i obrambeno-sigurnosnim opredjeljenjima. Odrzilo se to nužno na njemačko-francuski odnos, osobito na Njemačku, koja je zahvaljujući svom ujedinjenju ponovno postala potpuno suverena država, koja je nastojala europske interese uskladiti sa svojim nacionalnim interesima, tako da se početkom posthladnoratovskog razdoblja najavljuvao čak raspad privilegiranog njemačko-francuskog partnerstva. Međutim, dvije države su ubrzo pronašle novi zajednički viši interes u otporu prividno unipolarnom svjetskom sustavu s dominacijom SAD-a, a od ranije postojeća institucionalizacija olakšala je njemačko-francuskom odnosu da ponovno preuzme ulogu "motora europske integracije". Kako je Francuska tradicionalno bila razapeta između nacionalnog i europskog, a Njemačka između transatlantskog i europskog, najvažniji instrument u približavanju njihovih stajališta bio je kompromis, koji je konačno omogućio zajedničku europsku orijentaciju

4 Zbog svoje pacifističke orijentacije odbijala je posjedovanje bilo kakvog napadačkog oružja.

5 Posjedovanje nuklearnog oružja zabranjeno joj je mirovnim sporazumima iz 1947., izmijenjenim Ugovorom iz Bruxellesa iz 1954. o Zapadnoeuropskoj uniji (WEU), te Ugovorom o zabrani širenja nuklearnog oružja, a zabrana je ponovljena i u Ugovoru "dva plus četiri", na temelju kojeg je Njemačka ponovno ujedinjena.

6 Francuska je 1966. napustila vojne strukture NATO-a zbog neslaganja SAD-a da Francuskoj daju pravo na suodlučivanje o upotrebi nuklearnih snaga NATO-a.

i Njemačke i Francuske, a time i razvoj europske obrambeno-sigurnosne suradnje.

*"Europske" i bilateralne njemačko-francuske
obrambeno-sigurnosne inicijative*

Potrebe za razvojem europske obrambeno-sigurnosne suradnje dvije su države postale svjesne početkom 90-ih godina, već u početnoj fazi sukoba na prostoru bivše SFRJ, kada je europska integracija shvatila da bez vlastitih obrambeno-sigurnosnih kapaciteta ne može prenijeti svoju sigurnost i stabilnost u neposredno okruženje, koje ju je ugrožavalo, te da posljedično ne može igrati niti značajniju vanjskopolitičku ulogu. Njemačka i Francuska su se odlučile najprije za europsku inicijativu tražeći pretvaranje WEU⁷ u vojno krilo EU uz zadržavanje samo labavih veza s NATO-om, a kada u tome nisu uspjele — jer im se suprotstavila Velika Britanija kao treća europska sila uplašena za ulogu SAD-a u Europi, okrenule su se bilateralnoj suradnji, te su već u listopadu 1991. dogovorile osnivanje Njemačko-francuske brigade. Tako je u Ugovoru iz Maastrichta, kojim je pretvaranjem EZ u EU podignuta razina europske integracije, europska obrambeno-sigurnosna suradnja ostala tek dugoročni zadatak⁸. Kako je njemačko-francuski cilj bio jačanje europskog obrambeno-sigurnosnog identiteta, tadašnji francuski predsjednik François Mitterrand i njemački savezni kancelar Helmut Kohl su u pismu koje su uputili predsjedavajućem Europskog vijeća naglasili da je Njemačko-francuska brigada temelj budućih europskih oružanih snaga, a već na sljedećem njemačko-francuskom sastanku na vrhu u svibnju 1992. u La Rochellu su donijeli i odluku o čvrstom kalendaru za osnivanje *Eurocorpsa*, što je bila najkonkretnija njemačko-francuska obrambeno-sigurnosna inicijativa u gotovo 30-godišnjoj povijesti njemačko-francuskih odnosa i prvi korak prema stvaranju europskog obrambeno-sigurnosnog identiteta, a ujedno i prvo francusko prihvaćanje multinacionalne vojne integracije. Od siječnja 1993. Eurocorps, tada još sastavljen od 40 tisuća isključivo njemačkih i francuskih vojnika⁹, je os-

7 WEU je bila jedina čista europska vojna organizacija, osnovana 1948. zbog porasta opasnosti s istoka Ugovorom iz Bruxellesa o ekonomskoj, socijalnoj, kulturnoj suradnji i kolektivnoj samoobrani, ali je njezine vojne funkcije preuzeo 1949. osnovani NATO, a sve ostale Europska zajednica. Popuštanjem hladnoratovske opasnosti krajem 80-ih aktivnosti WEU su na francusku inicijativu dijelom obnovljene, no, ona je bila ustvari samo forum za redovite rasprave o obrambeno-sigurnosnim pitanjima bez sposobnosti operativnog djelovanja.

8 Ugovoru iz Maastrichta pridružena je tzv. Maastrička deklaracija država članica WEU-a, koje su također i članice EU pod nazivom "Uloga WEU i njezini odnosi s EU i s Atlantskim savezom", u kojoj je doduše istaknut cilj postupne izgradnje WEU u obrambenu komponentu EU, ali, zbog vjernosti transatlantizmu većine članica, i korištenje WEU kao sredstva jačanja europskog stupa u NATO-u.

9 Godine 1993. Eurocorpsu su se pridružile belgijske, 1994. španjolske, a 1996. i luksemburške jedinice.

posobljen za operativno djelovanje, a u studenom iste godine u Strasbourgu je utemeljen i njegov Glavni stožer. Njemačko-francuska aktivnost potaknula je paralelne akcije na europskom planu, te su u lipnju 1992. ministri vanjskih poslova i obrane država članica WEU donijeli Deklaraciju iz Petersberga s popisom tzv. Petersberških zadaća, prema kojima se vojni kontigenti država članica WEU, uz tradicionalnu zadaću zajedničke obrane, mogu upotrijebiti i za humanitarne zadaće i zadaće spašavanja te za zadaće očuvanja mira i upravljanja mirom, uključujući i nametanje mira.

Daljnji korak bio je stavljanje Eurocorpsa na raspolaganje kako WEU, s kojom je dijelio iste tzv. Petersberške zadaće, tako i NATO-u, jer je tzv. SACEUR sporazumom iz siječnja 1993. dogovorena prilagodba Eurocorpsa strukturama i načinima djelovanja NATO-a, ali uz uvjet čuvanja posebnog karaktera multinacionalne europske jedinice i u slučaju njezina angažmana u okviru NATO-a. Njemačko prihvatanje tzv. Petersberških zadaća u akcijama *out of area*, neophodnima za suprotstavljanje novim posthladnoratovskim opasnostima koje su prijetile Europi, bio je veliki napredak u pogledu njemačke obrambeno-sigurnosne uloge u međunarodnim odnosima, a francusko prihvatanje stavljanja Eurocorpsa na raspolaganje NATO-u bio je njezin prvi otklon od apsolutnog otpora transatlantizmu. Ujedno je Eurocorpsovo pridruživanje WEU bio korak prema stvaranju europskog obrambeno-sigurnosnog identiteta čemu je težila Francuska, dok je njezino pridruživanje NATO-u bila koncesija Njemačkoj, koja nije pristajala na stvaranje novih struktura izvan NATO-a.

Ograničenja obrambeno-sigurnosne suradnje

Međutim, razlike između njemačkih odnosno francuskih obrambeno-sigurnosnih koncepcija onemogućile su francuske inicijative iz sredine 1996. godine o prvom angažmanu Eurocorpsa u rješavanju sukoba u bivšoj SFRJ i stvaranju europske vojske s 250 do 300 tisuća vojnika, čime je Francuska željela, uz vraćanje poljuljane francuske uloge nakon uključivanja SAD u rješavanje sukoba u BiH, demonstrirati mogućnost glavne europske, a samo sporedne američke uloge u rješavanju jednog čisto europskog sukoba. Iako je Njemačka kao opravdanje za svoje protivljenje navodila da ne želi razvoj dvostrukih, paralelnih struktura izvan NATO-a, problem je ustvari bio u načelu krajnje njemačke suzdržanosti prema vojnim akcijama i posebnoj ulozi Bundeswehra u posthladnoratovskim međunarodnim misijama, koji nije pristajao izlagati veliki broj ročnih vojnika u svom sastavu riskantnim vojnim operacijama svojih saveznika.

Ograničenja njemačko-francuske obrambeno-sigurnosne suradnje najočiglednije su izbila na vidjelo nakon dolaska na čelo francuske države predsjednika Jacquesa Chiraca, koji je najavio profesionalizaciju francu-

ske vojske bez prethodnog informiranja, a kamoli konzultiranja Njemačke, kako je to bilo predviđeno Protokolom o stvaranju Njemačko-francuskog vijeća za obranu i sigurnost¹⁰. Iako je Francuska argumentirala da joj je profesionalizacija neophodna radi smanjenja vojnih troškova,¹¹ radi prilagodbe profesionalnim vojskama drugih europskih zemalja¹² te radi mogućnosti sudjelovanja u akcijama *out of area*, koje su tražile novi tip vojske, tj. manje, mobilnije i tehnološki visoko opremljene jedinice, Njemačka je jačanje francuske obrane doživjela kao francuski pokušaj da izbije na prvo mjesto u Europi.¹³ Optužila je Francusku da samo govori o Europi, ali da joj nije odana poput Njemačke, a zbog povijesno-psiholoških razloga, naime korištenja Hitlerovog Wehrmachta za porobljavanje Europe, nije željela i sama profesionalizirati Bundeswehr, već je inzistirala na koncepciji "Građanina u odori" kao dokazu integriteta Bundeswehra u njemačko društvo te je ponavljala hladnoratovske teze da samo Bundeswehr, sposoban da u slučaju krize uz pomoć ročnih vojnika naraste na 670 000 vojnika, može osigurati vjerodostojnu obranu Europe. Kako bi umirio Nijemce, Chirac je na neslužbenom sastanku s Kohlom u svibnju 1996. potvrdio da je Francuska i dalje zainteresirana za Eurocorps, koji je za Nijemce bio test francuske privrženosti Europi. "Zajednička njemačko-francuska obrambeno-sigurnosna koncepcija" usuglašena na sastanku na vrhu u prosincu 1996. u Nürnbergu bila je doduše široki okvir za usko usuglašavanje obrambeno-sigurnosnih politika dviju zemalja, ali je značila samo prividno približavanje, jer je polazeći od nacionalne obrane i obrane ugovornog područja Saveza kao najvažnijeg okvira za zajedničko djelovanje pružila Njemačkoj argument za nemijenanje strukture Bundeswehra.

Obrambeno-sigurnosne promjene u Njemačkoj

Ipak su upravo pokušaji rješavanja sukoba na prostoru bivše SFRJ odigrali ulogu katalizatora u prevladavanju povijesno-psiholoških i ustavnih zapreka¹⁴ angažmanu Bundeswehra u akcijama *out of area*, često

10 Bez obzira na privilegirano partnerstvo s Francuskom, Njemačka je kao i svi ostali za odluku saznala tek kada ju je Chirac u veljači 1996. objavio na francuskoj televiziji.

11 Iako je prije profesionalizacije francuske vojske sastav njemačkih i francuskih konvencionalnih snaga bio gotovo identičan (prema podacima ISSS-a citiranim u "Focusu", br. 7 od 12. veljače 1996. Bundeswehr je brojio 357 000 vojnika, od kojih su njih 165 000 bili ročni, a francuske oružane snage bile su sastavljene od 394 000 vojnika, od kojih su 197 000 bili također ročni vojnici), francuski vojni izdaci su, zbog posjedovanja nuklearnih snaga, bili gotovo dvostruko veći.

12 Velika Britanija je profesionalizirala svoju vojsku 1957., Belgija 1995., a ni Nizozemska od siječnja 1996. u sastavu svojih oružanih snaga više nema ročnih vojnika.

13 U tom su uvjerenju Njemačku učvrstili nuklearni pokusi koje je od rujna 1995. do siječnja 1996. Francuska, bez obzira na velike otpore u svijetu, jer je time prekršila Sporazum o zabrani nuklearnih pokusa, provela na atolu Mururoa u Pacifiku.

14 Već tijekom Zaljevskog rata reafirmirana je navodna ustavna zapreka sudjelovanju Bun-

tumačenih samo kao isprike za izvlačenje od međunarodne odgovornosti te su omogućili novoj, ujedinjenoj Njemačkoj vraćanje vanjskopolitičkoj normalni putem nesamostalnih vanjskopolitičkih poteza, koji su ponovno vodili izolaciji Njemačke,¹⁵ već putem preuzimanja dijela odgovornosti za mir i sigurnost u svijetu. Iako su helikopteri Bundeswehra sudjelovali u UN-ovoj misiji u Somaliji, a od 1992. njemački ratni brodovi u sastavu WEU na Jadranu nadzirali provedbu embarga na uvoz naoružanja u zemlje bivše SFRJ, te od 1993. njemački špijunski zrakoplovi u zaštiti zona zabrana leta nad BiH, već i taj skromni i neborbeni angažman Bundeswehra u akcijama *out of area* izazvao je takve unutarnjopolitičke otpore da je konačnu presudu morao donijeti Savezni ustavni sud. Presuda Saveznog ustavnog suda od 12. srpnja 1994. da slanje Bundeswehra van ugovornog područja Saveza nije protivno Temeljnem zakonu označila je prekretnicu u njemačkom povratku vanjskopolitičkoj normalnosti, jer ne samo što je omogućila sudjelovanje Bundeswehra u operacijama UN-a, već je i NATO-u i WEU priznala karakter sustava kolektivne sigurnosti. Iako su njemački dužnosnici neprestano ponavljali da se odluka Saveznog ustavnog suda odnosi samo na tri navedena konkretna slučaja, novo sigurnosno-političko okruženje te privilegirana francusko-britanska suradnja na području bivše SFRJ,¹⁶ tjerala ih je na daljnje promjene. Velikom većinom glasova Bundestag je u lipnju 1995. donio odluku o slanju njemačkih zrakoplova Tornado u BiH s, po prvi put nakon drugog svjetskog rata, borbenim mandatom te o slanju njemačkih vojnika, koji su stacionirani u Hrvatskoj u suradnji s francuskima pružali sanitetsku podršku borbenim jedinicama u sastavu europskih Snaga za brzo djelovanje (RRF)¹⁷ u BiH. U prosincu iste godine Bundestag je potvrdio odluku Savezne vlade o sudjelovanju njemačkih jedinica, premda ne borbenih, već inženjerskih, logističkih, sanitetskih i transportnih stacioniranih na hrvatskoj obali, u mirovnoj misiji IFOR-a u BiH, što je bilo prvo sudjelovanje kopnenih komponenti Bundeswehra u akciji *out of area*. Pravi

deswehra u akcijama *out of area*, naime čl. 87.a Temelnog zakona SRNJ prema kojem je "osim za obranu, korištenje oružanih snaga dopušteno samo kad to izričito dopušta ovaj Temeljni zakon" tumačen je kao ograničavanje čl. 24., koji dopušta uključivanje "SRNJ u kolektivni sustav sigurnosti radi očuvanja mira".

- 15 Primjer za to je kasnije toliko osporavano njemačko nametanje EU priznanja Hrvatske i Slovenije krajem 1991. godine.
- 16 Francuski i britanski vojnici su u sastavu Plavih kaciga UN-a prvi stigli na područje bivše SFRJ, što je Mitterrand s ponosom često naglašavao, npr. u izjavi za "Le Monde" od 16. srpnja 1993.: "Imamo više od 5 000 ljudi tamo, zemlja koja ih je najviše poslala poslije nas nema ih više od 2 500, a koliko ih zemalja uopće nije poslalo. Ne želim ih inkriminirati, no, pogledajte, nema Nijemaca, njihov se Ustav tomu protivi..." (Ph. Gordon, "France, Germany, and the Western Alliance", str. 79).
- 17 Na francusku inicijativu je na UN-ovoj konferenciji u Parizu u lipnju 1995. dogovoreno da RRF (Rapid Reaction Force), sastavljene od 12,5 tisuća francuskih, britanskih i nizozemskih vojnika, štite u BiH zaštićene muslimanske zone od srpskih napada.

prevrat je nastupio u prosincu 1996., kada je, zahvaljujući podršci javnosti i političkom konsenzusu njemačkih parlamentarnih stranaka, Bundestag donio odluku o ravnopravnom, borbenom sudjelovanju Bundeswehra u novoj mirovnoj misiji SFOR-a u BiH. Kako je Bundeswehr svoju novu zadaću realizirao u sastavu Njemačko-francuske brigade bila je to ujedno i prva demonstracija njemačko-francuske obrambeno-sigurnosne suradnje u akcijama *out of area*.

Utjecaj vanjskih čimbenika na jačanje europske obrambeno-sigurnosne suradnje

Uz približavanje njemačko-francuskih obrambeno-sigurnosnih koncepcija najveći utjecaj na jačanje europske obrambeno-sigurnosne suradnje imala su dva vanjska čimbenika, naime, britanske "europske" obrambeno-sigurnosne inicijative, te zračna akcija NATO-a u SRJ.

Velika Britanija kao tradicionalni kočničar europske integracije odlučila je od sredine 1997., kada je na čelo njezine vlade izabran laburist Tony Blair, postati jednom od vodećih europskih država. Na promjenu britanske "europske" politike utjecala je s jedne strane spoznaja da Velika Britanija više ne može biti najveća i najmoćnija država svijeta, već da samo preko EU može vratiti barem dio svog nekadašnjeg utjecaja, a s druge strane spoznaja da je njezino dobrovoljno nesudjelovanje u Europskoj monetarnoj uniji dodatno marginaliziralo njezinu ulogu u EU, koju su sve više određivale gospodarske i monetarne kategorije. Bila je to dijelom i posljedica izvjesne razočaranosti politikom SAD-a, koje su svojim europskim partnerima posvuda u svijetu nametale vlastite strateške interese,¹⁸ iako su i same SAD podržale pojačani britanski "europski" angažman, jer im Velika Britanija izvan procesa donošenja velikih europskih odluka nije bila više zanimljiva kao prenosnica uz pomoć koje su utjecale na proces europskog ujedinjenja prema vlastitim mjerilima.¹⁹ Svoju ulogu u EU Velika Britanija je odlučila ojačati na obrambeno-sigurnosnom području, na kojem je bila najjača, a kako je cilj britanskog "europskog" angažmana bio i slabljenje "njemačko-francuskog motora", pod čijim se vodstvom oduvijek odvijao proces europskog ujedinjenja te kako je s Francuskom dijelila slične obrambeno-sigurnosne koncepcije, na temelju kojih su obje ne samo podržavale akcije *out of area*, već su i imale iskustva u njima, krenula je u jednostranu suradnju

18 Npr. u sastavu SFOR-a, koji je pod vodstvom NATO-a stacioniran u BiH, većinu čine vojne snage europskih država, ali glavnu riječ ipak vode Amerikanci, a britanska vjernost transatlantizmu dovela ju je u izolaciju u EU, kada je u prosincu 1998. podržala američke napade na Irak usprkos izostanku rezolucije VS UN-a.

19 SAD su podržavale jačanje europske integracije u smislu gospodarskog i političkog *burden sharinga*, ali ne i u smislu pretvaranja Europe u "pola moći" (francuska inicijativa o "*Europe Puissance*").

upravo s Francuskom, kojoj je Blair tijekom posjeta u ožujku 1998. ponudio stvaranje francusko-britanskih snaga za djelovanje u budućim krizama. Osnovna prepreka francusko-britanskoj obrambeno-sigurnosnoj suradnji bilo je do tada privilegirano britansko obrambeno-sigurnosno partnerstvo isključivo s SAD-om i uporno britansko odbijanje stvaranja europskih obrambenih struktura izvan NATO-a, no, na daljnje ustupke europskom integralizmu Veliku Britaniju je natjeralo osnivanje "njemačko-francusko-ruske trilaterale"²⁰ u kojoj za nju nije bilo mjesta.

Britanske "europske" inicijative u suradnji samo s Francuskom ili nešto kasnije samo s Njemačkom²¹ dovele su u opasnost privilegirano njemačko-francusko partnerstvo bez kojega nije moguć napredak europske integracije niti na jednom području, pa tako ni na onom obrambeno-sigurnosnom. Kada su Njemačka i Francuska shvatile da njihove pojedinačne akcije ne mogu doprinijeti ostvarenju njihovog zajedničkog cilja, naime, stvaranju europskog sigurnosnog i obrambenog identiteta, već samo naštetiti međusobnim odnosima, one su na 72. njemačko-francuskom sastanku na vrhu u Potsdamu u prosincu 1998. donijele zajedničku odluku o potrebi uključivanja Velike Britanije u zajedničke njemačko-francuske inicijative o europskoj obrambeno-sigurnosnoj suradnji, a Chirac i Schröder su u naknadnom zajedničkom pismu predsjedavajućem EV objasnili da je francusko-britanska inicijativa o razvoju europskih snaga za rješavanje europskih kriza bez sudjelovanja SAD-a²² samo datak na Njemačko-francusku izjavu iz Potsdama. Suglasje između jednoznačno tri najvažnije članice EU dovelo je krajem 1998. do prve primjene u praksi samostalne europske vojne operacije, kada su sa zadatkom zaštite pripadnika Verifikacijske misije OESS-a na Kosovu u Makedoniju poslani isključivo europski — i to francuski, njemački, britanski i talijanski — pripadnici Združenih zajedničkih operativnih snaga (CJTF)²³ pod francuskim zapovjedništvom, dok su američki stručnjaci preuzeli samo satelitski nadzor i osiguranje komunikacija.

20 "Njemačko-francusko-ruska trilaterala", čije je osnivanje najavljeno u listopadu 1998. te u okviru koje je već u ožujku 1998. održan prvi trilateralni sastanak na vrhu u Moskvi, bila je jedan od brojnih znakova njemačko-francuskog zalaganja za ukidanje posthladnoratovskog prividno unipolarnog svjetskog sustava pod dominacijom SAD-a.

21 Kada je socijaldemokrat i otvoreni anglofil Gerhard Schröder krajem 1998. došao na čelo njemačke Savezne vlade odlučio je iskoristiti postojeće bliske veze svoje stranke s Blairovom laburističkom strankom, te je ponudio Velikoj Britaniji izvorno francusku ideju o njezinom uključivanju u njemačko-francusko partnerstvo, a upravo je Veliku Britaniju odabrao za svoj prvi službeni posjet inozemstvu.

22 Riječ je o inicijativi sa francusko-britanskog sastanka na vrhu u Saint Malou, održanog nekoliko dana poslije njemačko-francuskog sastanka na vrhu u Potsdamu.

23 Službena odluka o stvaranju koncepcije CJTF-a (Combined Joint Task Force) sa sastanka na vrhu NATO-a u lipnju 1996. u Berlinu ovlastila je WEU ili koaliciju europskih zemalja za korištenje infrastrukture NATO-a i u slučaju akcija u kojima ne sudjeluju SAD. Stvaranje kakvog-takvog europskog obrambeno-sigurnosnog identiteta bio je američki ust-

Zaoštavanje krize na Kosovu, bezuspješni pokušaji Europljana da diplomatsko-političkim putem, kojemu su davali prednost,²⁴ preventivno izbjegniju novi sukob na području bivše SFRJ te pouke izvučene iz zračne akcije NATO-a u SRJ,²⁵ natjerali su Europljane, a u prvom redu Njemačku i Francusku, na daljnje inicijative u svezi s jačanjem europske obrambeno-sigurnosne politike. Kako je britanska vjernost transatlantizmu i nadalje limitirala napredak europske obrambeno-sigurnosne suradnje — ponovno je odbila prijedlog ministara vanjskih poslova EU iz svibnja 1999. o jačanju obrambeno-sigurnosnog identiteta EU u cilju njezinog budućeg angažmana u mirovnim operacijama na europskom tlu uz pomoć NATO-a ili bez njega — Njemačka i Francuska su preuzele inicijativu, te su na 73. njemačko-francuskom sastanku na vrhu krajem svibnja 1999. u Toulouseu, uoči predstojećeg sastanka na vrhu EU-a u Kölnu, inicirale pretvaranje Eurocorpsa u europske snage za brzu intervenciju. Europljani, poučeni lekcijama s Kosova,²⁶ uvidjeli su potrebu budućeg autonomnijeg rješavanja kriza, osobito europskih, i to uz potporu vjerodostojnog vojnog potencijala, te su u lipnju u Kölnu prihvatili njemačko-francusku inicijativu i dogovorili pretvaranje Eurocorpsa u jedinicu za uspostavu i očuvanje mira, koju bi sačinjavalo oko 60 000 vojnika država članica WEU-a i vojnika država sa statusom promatrača

pak Europljanima, na koji su SAD morale pristati na traženje Europe predvođene jedinstvenom Njemačkom i Francuskom (nakon što je Francuska je odustala od zahtjeva za samostalnom europskom vojskom i glavnim stožerom pod nadzorom WEU i pristala na njemački zahtjev razvoja europskog obrambeno-sigurnosnog identiteta u okviru NATO-a — zbog želje za većim utjecajem na reforme NATO-a, zbog iskustva iz BiH da je zbog logističkih, transportnih i komunikacijsko-obavještajnih deficita upućena na SAD u *crisis managementu*, zbog razočaranja izostankom napretka u stvaranju europske obrambeno-sigurnosne politike, te zbog uloge NATO-a u održavanju ravnoteže snaga u Europi), ali angažman CJTF-a i nadalje pretpostavlja odluku Vijeća NATO-a, u kojem SAD vode glavnu riječ.

24 S ciljem političkog, a ne vojnog rješavanja sukoba na Kosovu Europljani su početkom veljače 1999. organizirali Mirovnu konferenciju u Rambouilletu, kojom su predsjedali francuski i britanski ministri vanjskih poslova Hubert Vedrine i Robin Cook. Namjera im je bila olakšati predstavnicima SRJ i kosovskih Albanaca potpisivanje političkog sporazuma, a nakon njega organizirati međunarodnu mirovnu misiju na Kosovu, za koju su se europski ministri vanjskih poslova obvezali da će snositi najveći teret.

25 Zračna akcija NATO-a u SRJ "Odlučna snaga" počela je 24. ožujka 1999., neposredno nakon isteka ultimatumu za potpisivanje sporazuma u Rambouilletu, kada su Europljani morali priznati poraz i ponovno prepustiti vodstvo u rješavanju jedne europske krize SAD-u. Akcija je okončana 8. lipnja 1999., nakon što su predstavnici SRJ i NATO-a u Kumanovu potpisali sporazum o povlačenju jugoslavenskih snaga s Kosova.

26 Osnovne lekcije s Kosova, koje je Amerikancima poslužilo za demonstraciju svoje vojno-tehnološke nadmoći, bile su da bez vjerodostojnih autonomnih europskih vojnih kapaciteta EU ne može rješavati sukobe diplomatsko-političkim sredstvima, kojima je davala prednost, te da je NATO zbog potpune vojno-tehnološke ovisnosti Europljana savez neravnopravnih, u kojem će europski obrambeno-sigurnosni identitet bez dobro naoružanih i opremljenih europskih kapaciteta i bez političke volje za njihovu upotrebu ostati samo "tigar od papira".

u WEU-u, ukoliko to žele, te koja bi uz posjedovanje vlastitog glavnog stožera djelovala u budućim kriznim situacijama poput one na Kosovu.

Ubrzavanje razvoja europske obrambeno-sigurnosne politike

Kako Velike Britanije nije bilo u Eurocorpsu, a kako je ona jedino preko obrambeno-sigurnosnih inicijativa mogla ojačati svoju ulogu u EU, ona se nužno priklonila njemačko-francuskim stajalištima, a najveći odmak od njezine vjernosti transatlantizmu i vječnog ponavljanja formule "odvojivo, ali ne i odvojeno od NATO-a", bila je najava tadašnjeg britanskog ministra obrane Georgea Robertsona²⁷ da će Velika Britanija pristati na razvoj autonomne europske vojske, naime, podržao je izvorno francusku inicijativu o osnivanju europskog interventnog korpusa osposobljenog za interventne operacije i bez američke pomoći. Istodobno je zahtijevao smanjenje europskih oružanih snaga uz jačanje njihove pokretljivosti, kritizirajući ih da su većinom osposobljene za ispunjavanje hladnoratovskog zadatka, tj. odvratanje masovnog sovjetskog napada na Europu, dok je samo mali broj vojnika sposoban za djelovanje izvan nacionalnih teritorija. Približavanje stajališta Njemačke, Francuske i Velike Britanije omogućilo je ubrzavanje razvoja europske obrambeno-sigurnosne politike, te je sredinom studenog 1999. u Bruxellesu održan prvi u povijesti zajednički sastanak ministara vanjskih poslova i obrane EU,²⁸ na kojemu je ujedinjena novostvorena funkcija visokog predstavnika za ZVSP EU i funkcija glavnog tajnika WEU, koja je pretvaranjem u vojno krilo EU trebala postati temelj za izgradnju pravog europskog obrambeno-sigurnosnog sustava.

Međutim, kako WEU ne posjeduje vlastite oružane snage, ministri vanjskih poslova i obrane država članica WEU su na sastanku u Bruxellesu u studenome 1999. predložili da Eurocorps, koji bi se do kraja 2000. trebao integrirati u EU, bude jezgra budućih europskih interventnih snaga, te da za probu Glavni stožer Eurocorpsa već početkom 2000. preuzme zapovjedništvo nad KFOR-om.²⁹ Prijedlog je ustvari realizacija davne njemačko-francuske želje za stvaranjem europske vojske oko njemačko-francuske jezgre pridruživanjem bataljuna svih država članica EU Njemačko-francuskoj brigadi. Njemačka i Francuska su se stoga potrudile pružiti dokaze ne samo svog privilegiranog partnerstva, već i njemačko-francusko-britanskog suglasja na obrambeno-sigurnosnom području, te je Schröderu i Chiracu pripala čast da javnosti prezentiraju prethodno tajno usuglašeni njemačko-francusko-britansko-talijanski do-

27 Od listopada 1999. Robertson je preuzeo funkciju glavnog tajnika NATO-a.

28 Ministri obrane EU su se po prvi put u povijesti europske integracije sastali samo godinu dana ranije.

29 Vojno-policajska misija NATO-a na Kosovu KFOR (Kosovo Force) ustanovljena je nakon okončanja zračne akcije NATO-a u SRJ.

kument "Vojni organi, planiranje i vođenje operacija Europske unije", konkretan plan razvoja, do 2003., autonomnih europskih snaga za intervencije u europskim kriznim žarištima, koje će okupljati, doduše na britansko inzistiranje samo po potrebi, oko 40 000 europskih vojnika i u roku od 60 dana raspoređivati ih za djelovanje u trajanju od godinu dana. Dokumentom je predviđeno i osnivanje tijela za donošenje vojno-političkih odluka, naime, Političko-sigurnosnog odbora EU i Vojnog odbora EU, a Schröder i Chirac su dodatno inicirali stvaranje Europskog zapovjedništva za zračni transport, te dogovorili bilateralnu suradnju u vojno-obavještajnim aktivnostima i korištenju vojnih obavještajnih satelita.

Američke reakcije

Iako sudjelovanje Velike Britanije, potpuno integrirane članice NATO-a s tijesnim kulturnim i političkim vezama sa SAD-om, u samostalnim europskim obrambeno-sigurnosnim inicijativama umanjuje američke strahove od protuamerikanizma i upitnosti čvrstine transatlantskih veza kao neizbježnog čimbenika opstanka NATO-a i time dominantne uloge SAD-a preko njega u Europi, ubrzavanje razvoja europske obrambeno-sigurnosne integracije izazvalo je dilemu trebaju li SAD podržati europsku namjeru, te je li to namjera stvaranja organizacije suparničke NATO-u, kako to barem retorički neprestano ponavljaju Francuzi, ili samo ravnopravnije raspodjele tereta u NATO-u, kako to tvrde Nijemci, a osobito Britanci. Vjerojatnije je, međutim, da je cilj europske inicijative rast samopouzdanja i ravnopravnosti Europljana te preuzimanje dijela odgovornosti za mir i sigurnost barem u Europi, a ne postizanje neovisnosti od SAD-a, i to ne samo zbog i dalje prisutne britanske i njemačke vjernosti³⁰ transatlantizmu, već i zbog činjenice da SAD ne bi dopustile da bude istisnute iz Europe. Najbolji dokaz da su SAD i nadalje u stanju nametati svoje vitalne interese i Njemačkoj i Francuskoj jest nova strateška koncepcija NATO-a za 21. stoljeće, "Poticaj obrambenim sposobnostima"³¹ u kojoj se, usprkos europskog inzistiranja ojačanog njemačko-francuskim suglasjem na ograničavanju djelovanja NATO-a na transatlantske i europske krize uz obvezatan mandat UN-a ili barem OESS-a, neodređeno navodi da se područje djelovanja NATO-a ne može ograničiti na teritorij država članica, već da NATO mora preventivno djelovati i na periferiji NATO-a i izvan nje, i to uz

30 Schröder je u svom govoru u francuskoj Nacionalnoj skupštini 30. studenog 1999. objasnio da "samostalnost treba postati temelj ravnopravne suradnje s partnerima s druge strane Atlantika". Internet stranice Savezne vlade SRNJ, Pressemitteilung vom 30. November 1999.

31 Koncepcija "Poticaj obrambenim sposobnostima" (DCI = Defense Capacity Initiative) potvrđena je na sastanku na vrhu NATO-a u Washingtonu u travnju 1999.

poželjan, ali ne i obvezatan mandat UN-a. Europljani su stoga na sastanku ministara vanjskih poslova NATO-a u Bruxellesu³² pokušali ublažiti američke sumnje izjavama da će se europska vojska koristiti isključivo u akcijama u kojima NATO prethodno odbije sudjelovati, da će biti na raspolaganju po potrebi i NATO-u, te da će njezino vojno zapovjedništvo biti manje od onoga NATO-a.

*Njemački zadatak za 21. stoljeće kao preduvjet razvoja europskih
interventnih snaga*

Njemačka je zbog svog inzistiranja na zadržavanju vojne obveze i nadalje ograničavajući čimbenik ne samo razvoja europskih interventnih snaga, koje će Europi omogućiti barem toliko željenu ravnotežu u transatlantskom partnerstvu, već i njemačko-francuske obrambeno-sigurnosne suradnje, što je omogućilo Velikoj Britaniji da u jednom trenutku ugrozi njemačko-francusku privilegiranu suradnju. Njemačka je već tijekom prvog posthladnoratovskog desetljeća prevalila za nju dug i težak put prema vraćanju vanjskopolitičkoj normali i aktivnom sudjelovanju u održavanju mira i sigurnosti u svijetu, što je omogućilo da Bundeswehr tijekom zračne akcije NATO-a protiv SRJ dobije i prvi pravi, iako skroman, ratni zadatak nakon Drugog svjetskog rata.³³ Sudjelovanjem u KFOR-u Njemačka je dokazala da je sposobna ravnopravno sa svojim zapadnim saveznicima i bez povijesno-psiholoških i ustavnih opterećenja preuzeti dio odgovornosti za mir i sigurnost u svijetu, za što joj je odano priznanje dodjeljivanjem joj jednog od pet sektora na Kosovu i prvim u povijesti imenovanjem jednog njemačkog generala na čelo jedinica NATO-a angažiranih u akciji *out of area*³⁴. Kako su glavni posthladnoratovski izazov Europi nove vrste kriza poput one na Kosovu, čije rješavanje traži profesionalizaciju europskih oružanih snaga i time duboke organizacijske, financijske i taktičke reforme u oružanim snagama svih država članica EU, i Njemačka će biti prisiljena raspravljati o svrsi svojih oružanih snaga i učinkovitije krenuti u njihovu profesionalizaciju.

Svjesna svoje nepripremljenosti za sudjelovanje u međunarodnim mirovnim misijama *out of area*, ali i zbog problema u popunjavanju Bundeswehra ročnim vojnicima, Njemačka je tim putem već dijelom krenula 1995. kada je pri Ministarstvu obrane SRNJ osnovan Zapovjedni centar za njemačke kontigente u međunarodnim akcijama, koji je odmah nakon osnivanja iskušan u bivšoj SFRJ, te 1996. kada je osnovala Snage za brzo djelovanje u krizama, KRK,³⁵ sa zadaćom intervencije u neredima

32 Sastanak je održan 15. prosinca 1999.

33 Njemačka je u akciji NATO-a u SRJ sudjelovala s četiri zrakoplova Tornado i s osam pilota.

34 Od listopada 1999. za zapovjednika KFOR-a imenovan je njemački general Klaus Reinhardt.

i ratom zahvaćenim područjima, te evakuacije njemačkih građana iz takvih područja. Već tada su postojala unutarnjopolitička neslaganja oko pitanja potrebe zadržavanja vojne obveze, te su Zeleni, PDS i mirovni pokreti tražili ukidanje opće vojne obveze u cilju demilitarizacije Njemačke, a tada oporbeni SPD je tražio osnivanje parlamentarnog Povjerenstva za strukturu oružanih snaga sa zadatkom preispitivanja svrsishodnosti zadržavanja opće vojne obveze.³⁶ Kako bi omogućila razvoj planiranih europskih interventnih snaga te ujedno spriječila primat mogućeg novog francusko-britanskog privilegiranog odnosa, pri čemu svakako mora uzeti u obzir da Francusku i Veliku Britaniju vežu ne samo slične obrambeno-sigurnosne koncepcije, već i činjenica da su jedine nuklearne sile u Europi, Njemačka će u 21. stoljeću morati prijeći i preostali dio puta koji vodi k potpunoj profesionalizaciji Bundeswehra. Da je toga svjesna Njemačka je potvrdila najavama o strukturalnoj i koncepcijskog reorganizaciji Bundeswehra u smislu stvaranja malih i učinkovitih jedinica s fleksibilnom strukturom, iako, za sada, uz zadržavanje vojne obveze s moguće smanjenim trajanjem temeljne obuke.³⁷

Literatura

- Gordon, Philip H.: *France, Germany, and the Western Alliance*, Westview Press, Boulder, Oxford, 1995.
- Haftendorf, Helga; Gulliver in der Mitte Europas, Internationale Verflechtungen und nationale Handlungsfähigkeiten, u: *Deutschlands neue Außenpolitik*, HRSG. Karl Kaiser und Hans W. Mauli, Band 1, Grundlagen: Forschungsinstitut der Deutschen Gesellschaft für Auswärtige Politik, Oldenburg, R. Oldenburg Verlag München, 1994.
- Kerber, Markus C.: Fin de regime? Frankreichs schwieriger Weg nach Europa, u: *Merkur, Deutsche Zeitschrift für europäisches Denken*, Klett-Cotta Stuttgart, Ernst H. Klett Merkur Stiftung, Heft 2, 51. Jahrgang, Februar 1997.
- Meyer, Berthold — Schlotter, Peter: Ein vertanes Jahr für Europa? Die gemeinsame Außen- und Sicherheitspolitik der EU?, u: *Friedensgutachten*, HSFK, FEST, IFSH, Münster, Lit Verlag, 1996.

35 Snage za brzo djelovanje u krizama (KRK = Krisenreaktionskräfte) predstavljene su javnosti u rujnu 1997.

36 SPD je nakon pobjede na izborima u rujnu 1998. i osnovao takvo Povjerenstvo.

37 Reorganizaciju Bundeswehra najavili su Schröder i ministar obrane Rudolf Scharping na 37. zasjedanju zapovjednih časnika Bundeswehra, održanom u Hamburgu od 29. studenoga do 1. prosinca 1999. godine. Tom je prigodom Scharping reorganizaciju Bundeswehra nazvao zadaćom uspredivom s ponovnim naoružavanjem Njemačke ili uvođenjem vojne obveze (Internet, Spiegel Online, 1. prosinca 1999., "Scharping — Bundeswehr soll erneuert werden").

Rotte, Ralph: Kontinuität und Konsequenzen der französischen Sicherheitspolitik nach dem Kalten Krieg, u: *Merkur, Deutsche Zeitschrift für europäisches Denken*, Klett-Cotta Stuttgart, Ernst H. Klett Merkur Stiftung, Heft 3, 50 Jahrgang, März 1996.

Rotte, Ralph: Gaullismus auf deutsch — Zwischen Frankreich und den USA: Deutschlands Europapolitik, u: *Merkur, Deutsche Zeitschrift für europäisches Denken*, Klett-Cotta Stuttgart, Ernst H. Klett Merkur Stiftung, Heft 7, 51. Jahrgang, Juli 1997.

Bundesgesetzblatt.

Bulletin, Presse- und Informationsamt der Bundesregierung.

Bulletin d' Information Ministere des Affaires entrangeres.

Infopost, Nr. 4/95, 4. Quartal, 19. Jarhgang, Hgs. Bundesministerium der Verteidigung, Bonn.

Temeljni zakon SRNJ, Pan liber, Osijek, 1994.

Wegweiser durch die Bundeswehr, Streitkräfteamt, Infoservice, Bonn, 1996.

Internet stranice MVP-a Francuske: <http://www.france.diplomatie.fr/>
<http://www.info-france-usa.org/>

Internet stranice MVP-a SRNJ: <http://www.auswaertiges-amt.de/>

Internet stranice Savezne vlade SRNJ: <http://www.bundesregierung.de/>

Internet stranice MO SRNJ: <http://www.Bundeswehr.de/bmvg/>

Dnevnici i tjednici: "Focus", "Newsweek", "Novi list", "Slobodna Dalmacija", "Der Spiegel", "Time", "Vjesnik", "Večernji list".

Jelena Radić

The Role of German–French Relations in the Shaping of "Europe of Defence" in the 21st Century

Summary

The main objective of the institutionalised and legally binding German–French relationship in the 21st century is to establish their role of the "European integration motor" in the field of defence and security, which is the fundamental precondition for the announced transformation of the EU into the "Europe of defence". The post-cold war conflicts in the EU immediate neighbourhood, forced the two countries to conclude that without own European defence and security capacities, not only that the EU cannot ensure its stability and security, but also cannot play a significant role on the international political scene. The two countries reached a compromise on the US role in Europe, but winning over the UK in support of "European" defence and security initiatives, opened the door to the creation of European defence and security integration. It is essential that Germany, the change of whose defence and security policies in the past decade enabled it to equally participate in out of area actions, professionalise its armed forces in order to participate in solving new kinds of crises in Europe and help that the decision on the establishment of European intervention forces be realised. Only in this way can German–French relationship affirm their crucial role in strengthening the EU with its transformation into "Europe of defence", which would also enable the realisation of new post-cold war interests of both states, which concentrates on resisting the superficially uni-polar global system with the US domination.